

Надія Левадня,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 231 Соціальна робота,
ОПП «Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність»
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Науковий керівник : **Лариса Кальченко,**
*професор кафедри філософії факультету соціології і права
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ДІЯЛЬНІСТЬ БЛАГОДІЙНИХ НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ЩОДО ДОПОМОГИ ВРАЗЛИВИМ КАТЕГОРІЯМ СІМЕЙ З ДІТЬМИ

Постановка проблеми. Благодійність – це давній універсальний принцип, за яким люди допомагають нужденним, незалежно від раси, національності, релігії чи соціального статусу. Україна не є винятком і має свою сучасну історію становлення благодійних фондів.

Після здобуття Україною незалежності, у 1997 році, а потім у 2012 році було прийнято низку Законів України – ЗУ «Про благодійництво та благодійні організації» (1997 р.), ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (2012 року, зі змінами від 11 грудня 2022 року), основним завданням яких була регуляція благодійної діяльності та поштовх до створення й розвитку благодійних об'єднань, фондів, добровільних рухів громадян, визначення загальних принципів благодійної діяльності в Україні, затвердження правових норм суспільних відносин, змісту гуманітарної та благодійної діяльності і допомоги [1].

Виклад основного матеріалу. Відповідно до законодавства України, *благодійна діяльність* визначається як: «добровільна особиста та/або фінансова допомога, не пов'язана з отриманням прибутку спонсорами, та виплата будь-якої винагороди спонсору або компенсації бенефіціару (отримувачу допомоги) [2]. Закон також визначає види благодійних організацій – благодійні об'єднання, благодійні установи та благодійні фонди – залежно від специфіки діяльності організації.

Розкриваючи сутність соціально спрямованої діяльності *благодійних організацій і фондів*, можемо відмітити, що чинне законодавство [1; 2; 3] визначає їх, як «...організації, основною метою яких є надання соціальних послуг вразливим категоріям населення». Це уявлення базується на досвіді міжнародної спільноти щодо захисту та забезпечення населення і відкриває нові можливості для розвитку соціальної сфери через надання

соціальних послуг. Закон України «Про соціальні послуги» (2019), зазначає *соціальні послуги* як «сукупність заходів щодо надання допомоги особам та окремим соціальним групам, які перебувають у скрутному становищі і не можуть самостійно його подолати, з метою вирішення життєвих проблем. Соціальні послуги надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, які об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особи, та з наслідками яких їй важко самій впоратись (особливо інвалідність у зв'язку з похилим віком або за станом здоров'я, самотність, сирота, бездомність, відсутність житла чи роботи, насильство, стигма та негативні стосунки в родині, бідність, психологічні чи психічні розлади, стихійні лиха, катастрофи тощо)» [4].

Українські благодійні громадські організації відіграють важливу роль у допомозі незахищеним верствам населення, в тому числі сім'ям з дітьми. Ці організації сприяють забезпеченню рівних прав і можливостей для всіх дітей, незалежно від їх соціального статусу, стану здоров'я, етнічного походження та інших факторів, а також надають послуги соціальної підтримки сім'ям з дітьми.

Серед прикладів плідної співпраці центральної та місцевої влади з громадськими та благодійними організаціями України є діяльність Благодійного фонду «Асперн» (м. Київ), який вже більше 20 років співпрацює з Дарницькою райдержадміністрацією та Дарницьким районним центром соціальних служб у справі допомоги вразливим категоріям сімей з дітьми. БФ «Асперн» створено у 2000 році, як неприбуткову некомерційну організацію, що займається благодійною діяльністю на території м. Києва та Київської області. Під опікою фонду є: діти-сироти, діти, які втратили батьківське піклування, малозабезпечені та багатодітні сім'ї, сім'ї які потребують соціальної підтримки та допомоги, одинокі матері з дітьми, сім'ї переселенців. БФ «Асперн» здійснює зв'язок та взаємодію з органами державної влади, місцевого самоврядування, органами соціальної роботи та їх суб'єктами, а також навчальними та виховними закладами, медичними закладами, державними установами та іншими недержавними установами та організаціями з питань соціального захисту населення.

Варто також зазначити, що сьогодні в Україні працює багато самостійних неурядових організацій, що націлені на допомогу вразливим категоріям сімей з дітьми. До прикладу можемо навести діяльність Міжнародної благодійної організації «Благодійний фонд «СОС Дитячі Містечка в Україні», що створила можливість виховувати дітей-сиріт в умовах, наближених до сімейних. Організація здійснює 5 основних напрямків роботи, а саме: робота з родинами у кризі, з дітьми-сиротами, з молодими людьми з числа сиріт та з родин у кризі, з родинами, що

постраждали від бойових дій на Сході України, адвокаційна діяльність задля покращення стану прав дітей в Україні [5].

«Дитяче містечко» – це довгострокова форма виховання дітей-сиріт, які втратили батьків або залишилися без батьківської опіки. Мета фонду – захист дітей, які втратили батьківське піклування, захист їх прав та сприяння розвитку цих дітей, допомога сім'ям шляхом створення дружньої атмосфери. Лише в доброму сімейному оточенні діти, які втратили батьків, мають рівні можливості для реалізації своїх здібностей та розвиток, навчання відповідальності за власне життя. «Дитяче містечко» – це спільнота, яка складається з 11-15 будинків, у кожній з яких 6-8 дітей різного віку і статі та SOS-мама (у первинному варіанті створення таких сімей і на сьогодні це SOS-батьки). Як і в будь-якій звичайній сім'ї, SOS-мами/ SOS-батьки турбуються про виховання дітей, займаються всім: від прибирання до покупок у магазині. Діти, які живуть у SOS-містечках, як правило, відвідують звичайні школи, дитсадки, поліклініки, отримують додаткову освіту, оскільки це допомагає їм пришвидшити соціальну адаптацію. Кожна сім'я живе своїм життям: планує і витрачає сімейний бюджет, вирішує, як проводити дозвілля, куди поїхати, створює свою унікальну атмосферу затишку і комфорту в будинку. Ще одна важлива відмінність СОС Дитячого містечка від інтернатів – орієнтація на біологічну родину дитини. По-перше, братів і сестер ніколи не розлучають (що може статися в інтернатах). По-друге, вони підтримують зв'язок з родичами – рідні можуть відвідувати їх і проводити час разом [5; 6].

У розвитку дітей батькам-вихователям допомагають фахівці СОС Дитячого Містечка, в межах програми «Укріплення сім'ї», мета якої – збереження дитини в родині та попередження втрати батьківського піклування для дитини. Дана програма ґрунтується на «кейс-менеджменті», тобто підході, в основі якого є принцип надання послуги на основі індивідуальної оцінки потреб сімей, що включає: безкоштовні психологічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні, соціально-побутові, інформаційні послуги, підтримку в отриманні професії/перекваліфікації та матеріальну допомогу. У результаті 70% сімей виходять з програми самодостатніми [5].

Отже, аналіз проєктної діяльності українських благодійних недержавних організацій соціальної спрямованості, які працюють з вразливими категоріями сімей з дітьми дає підстави для наступних висновків:

1. Останніми роками помітно зросла кількість проєктів, спрямованих на інтереси дітей, що реалізують українські громадські організації на національному, регіональному та місцевому рівнях у співпраці з

державними організаціями. Переважна більшість українських благодійних проєктів реалізується в місті, області чи районі міста, села. Цей факт вказує на необхідність створення сприятливого найближчого життєвого простору для дитини в межах громад.

2. Українські громадські організації, що працюють в інтересах дітей, реалізують проєкти в різних сферах соціально-просвітницької діяльності, таких як: профілактика, реабілітація; підтримка дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; допомога особам, які постраждали від насильства; підтримка сімей, які проживають у складних життєвих обставинах.

3. Серед основних напрямів діяльності недержавних благодійних організацій в роботі з дітьми та сім'ями можна виокремити: соціальний супровід дітей, які опинилися у СЖО; гуманітарна допомога (продукти першої необхідності, відпочинок, оздоровлення та ін.); освітні, психологічні та юридичні послуги дітям, батькам, опікунам; пошук і підготовка потенційних усиновлювачів, прийомних батьків, батьків-вихователів для дитини; реалізація соціальних програм підтримки дітей-сиріт у співпраці з національними, державними організаціями.

4. Аналіз співпраці благодійних фондів з державними структурами показав, що найпоширенішими формами такої співпраці є фінансова підтримка (пряме фінансування соціальних послуг, експертна робота, освіта, профілактика, освітні чи соціальні заходи тощо), кадрова політика (обмін експертами, надання експертів з кризової теми, передача направлення експертам тощо), організаційні (допомога в організації міжнародних конференцій, семінарів чи майстер-класів тощо) та методичні (розробка навчальних програм, створення планів дій чи інструкцій для партнерських організацій чи окремих експертів) форми роботи, коли є потреба у великій кількості помічників. Мета такої співпраці – покращення якості соціальних послуг та наближення кінцевого отримувача послуги до подолання СЖО або мінімізації наслідків певних життєвих труднощів.

Висновки. Сьогодні існують певні труднощі та виклики щодо надання соціальних послуг дітям та сім'ям в громаді, в діяльності державних структур і місцевих органів влади та соціальних служб. А тому благодійні фонди, організації та об'єднання, що працюють у сфері соціального захисту і забезпечення, можуть успішно заповнити ці

прогалини. А їх розвиток та активізація діяльності – спроможні сьогодні ефективно вирішувати складні виклики війни, труднощі фінансування даної сфери, забезпечувати нормальне функціонування сімей з дітьми, сприяючи задоволенню їх найважливіших потреб та права дитини на зростання в сім'ї, сімейних формах виховання, в умовах громад – дружніх для дітей та молоді, сімей з дітьми, за якими майбутнє нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 5 липня 2012 року № 5073-VI, зі змінами від 11.12.2022 р. № 2757-IX.

2. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : Закон України від 01.06.2000 р. № 1768-III, зі змінами від 16.09.2022 р. № 2471-IX.

3. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. №2558-III, зі змінами від 15.12.2021р. № 1875-IX.

4. Про соціальні послуги : Закон України від 07.01.2018 р. №966-IV.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

5. Що ми робимо? СОС Дитячі Містечка в Україні. 2023. URL: <https://sos-ukraine.org/nasha-robota/shho-robymo/>

6. Кальченко Л. В. Реінтеграція дітей з альтернативних форм догляду: сутність, види, специфіка, рівні та принципи. *Реінтеграція дітей з альтернативних форм догляду до біологічних сімей : методичний посібник* / автор.-упорядн. К. О. Дуванська, Л. В. Кальченко, Н. А. Литвинова, та ін. ; за заг. ред. Караман О. Л., Харченка С. Я. Київ : Талком, 2020. С. 15–24.